

ב"ה

פרשת עקב

ולעבדו בכל לבבכם
עקב יא, יג.

כוונה כללית בתפילה 'דע לפני מי אתה עומד'

כותב הרמב"ם^[11]: "חמשה דברים מעכבין את התפלה . . . טהרת ידים, וכסוי הערוה, וטהרת מקום תפלה, ודברים החופזים אותו, וכוונת הלב".

וידוע השקלא וטריא בענין זה – דלכאורה: מסתימת לשון הרמב"ם, משמע, שהעיכוב ד"כוונת הלב" הוא בנוגע לכל התפלה כולה ("כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה"^[12]). ואם כן, הרי זה בסתירה למה שכתב הרמב"ם בהלכות שלאחרי זה^[13] "מי שהתפלל ולא כיון את לבו, יחזור ויתפלל בכוונה. ואם כיון את לבו בברכה ראשונה, שוב אינו צריך", היינו, שכוונת התפלה אינה מעכבת כי אם "בברכה ראשונה" (וכן בפסוק ראשון דקריאת שמע^[14]), ולא בכל התפלה!?

[ודוחק הכי גדול לחלק בין ה"חמשה דברים (ה) מעכבין את התפלה", שארבעה הראשונים הם בנוגע לכל התפלה כולה, והחמישי, "כוונת הלב" – בברכה ראשונה בלבד! – הרמב"ם מעיד בהקדמתו שכתב את חיבורו "בלשון ברורה", ופשוט, שסתימת הלשון בה בשעה שכוונתו ל"ברכה ראשונה" בלבד – היא ההיפך ד"לשון ברורה" בתכלית!].

והביאור בזה – שב"כוונת הלב" ישנם שני גדרים: (א) גדר בתפלה סתם. (ב) גדר בתוכן הפרטי של תפלה זו. ובהתאם לכך, ישנו חילוק במהותה ותוכנה של הכוונה, כדלקמן.

דוגמא לדבר:

קבלת עול: הענין דקבלת עול הוא תנאי בכל המצוות – "אשר קדשנו במצוותיו וצווננו", אבל, אין זה גדר במצוה זו. ונוסף לזה, ישנה מצוה שגדרה הפרטי הוא קבלת עול – מצות קריאת שמע, קבלת עול מלכות

שמים (בפרשה ראשונה), וקבלת עול מצוות (בפרשה שניה). ומובן, שרגש הקבלת עול במצות קריאת שמע הוא באופן אחר מאשר רגש הקבלת עול בכללות המצוות.

ידיעת השם: הענין ידיעת השם הוא תנאי בכל המצוות, שהרי כל המושג של מצוה שייך רק לאחר שישודעים אודות המצוה, אבל, אין זה גדר במצוה זו. ונוסף לזה, ישנה מצוה שגדרה הפרטי הוא - ידיעת השם. ולכן, הידיעה דכל המצוות אינה אלא ידיעה כללית "שיש שם מצוי", מבלי להיכנס לפרטי הענינים כו, מה שאין כן במצוה ידיעת השם – צריכה להיות ידיעה גם בפרטים ופרטי פרטים.

ועל דרך זה מובן בענינינו – "כוונת הלב": "כוונת הלב" בתפלה סתם – שייכת לכללות ענין התפלה, כלומר, הכוונה הכללית ד"דע לפני מי אתה עומד", ואילו "כוונת הלב" בתפלה זו היא – בנוגע לתוכן הבקשה דתפלה פרטית זו, כלומר, פירוש המלות.

ולכן, בריש הלכות תפלה, ששם נתבאר הענין ד"כוונת הלב" בתור אחד הדברים המעכבים את התפלה, - הרי זה גדר בכללות ענין התפלה, בדוגמת שאר הענינים שנימנו שם, ולדוגמא: "טהרת מקום התפלה", היינו, שהתפלה צריכה להיות במקום טהור הראוי לתפלה. ועל דרך זה "כוונת הלב", שהלב יהיה ראוי לתפלה – כפי שממשיך בהלכה שלאחרי זה^[1]: "כיצד היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המחשבות, ויראה עצמו כאילו הוא עומד לפנה השכינה", וכוונה זו צריכה אמנם להיות במשך כל התפלה כולה (כמו בשאר הדברים המעכבים את התפלה):

ומה שכתב ש"אם כיון את לבו בברכה ראשונה, שוב אינו צריך", היינו, כוונה בתפלה פרטית ("ברכה ראשונה") – הרי זה גדר בתפלה זו, ובמילא, צריכה להיות כוונה בתוכן תפלה זו, פירוש המלות, וענין זה אינו מעכב כי אם בברכה ראשונה.

קטע משיחת ש"פ צו, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תורת מנחם ה'תשמ"ו ח"ב ע' 791.

[1] הל' תפלה רפ"ד.

[2] שם הל' טו.

[3] רפ"ו.

[4] הל' ק"ש רפ"ב.

[5] הלכה ט"ז

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגותו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צבי"ה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה